

ODLINGSTIPS

Växselbruk

Dela gärna in lotten i fyra områden och skifta grödor varje år, för att undvika kraftiga insektsangrepp och angrepp av växtsjukdomar. Särskilt potatis, lök, morötter, kål och bönor bör inte odlas på samma plats flera år i följd.

Då växter från samma växtfamilj ofta drabbas av samma sjukdomar och skadeinsekter kan man välja att ha grönsaker från *samma växtfamilj* på samma område/skifte en viss odlingssäsong och sedan flytta till en annan plats på lotten påföljande år. Då undviker man kraftigare angrepp påföljande år, speciellt om det är sjukdomar som infekterat jorden.

Man kan också dela in växterna efter hur stort *näringsbehov* olika växter har. Nedan finns exempel på växter från olika växtfamiljer och deras näringsbehov:

Växtfamilj	Grönsak	Näringsbehov
Ärtväxter	Ärtor Bönor	Litet, skapar själva kväve ur luften.
Flockblommiga	Morötter Palsternacka Fänkål Blad-/rotselleri	Måttligt Stort
Lökväxter	Gul/röd lök Schalottenlök Purjolök	Måttligt Stort
Potatisväxter	Potatis Tomater	Litet Stort
Gurkväxter	Gurkor Märgpumpa Melon Squash	Stort
Kålväxter	Rädisor Kålrötter Rättikor Kålrabbi Asiatiska bladväxter Blomkål Grönkål Broccoli	Måttligt Stort
Korgblommiga	Svartrot Haverrot Sallat	Måttligt
Mållväxter	Rödbetor Mangold Spenat	Måttligt Litet (spec. kväve, som kan omvandlas till nitrit)
Gräsväxter	Majs	Stort

Jordbehandling/gödsling

En jord behöver både gödsel (kväve, fosfor, kalium = NPK, övriga mineralämnena) och mull för att mikrolivet i jorden ska fungera.

Om man tillför *kompostjord* varje år får man gratis en del mineralämnena och mullämnena och massor med mikroorganismer.

Det är särskilt viktigt att tillföra *mullämnen* varje år på vårt odlingsområde, då det till stora delar består av siltjord (= sandiga/leriga avlagringar), som är ett mellanting mellan finmo och lerjord. Kalkad och gödslad torv är ett bra jordförbättringsmedel.

Undvik att gräva så djupt att den underliggande sanden/silten i avlagret blandas med den befintliga odlingsjorden. Resultatet blir att jorden blir som cement när den torkar, då den underliggande sanden/silten är alldeles för fin för att blandas in i odlingsjord.

Starta med *grundgödsling* på våren ett par veckor innan sådden. Sedan kan man göra en eller flera *övergödslingar* under sommaren, när växtligheten kommit igång.

Gödselmedel

Det bästa gödselmedlet är *stallgödsel* från ko eller häst, då får man både mull- och mineralämnena på köpet. För växter som kräver mycket kväve är *hönsgödsel* ett bra komplement.

Om man använder *handelsgödsel* (konstgödsel), bör man samtidigt tillföra mullämnena i form av kalkad torvmull och helst också kompostjord. Om endast handelsgödsel tillförs utarmas jorden på mineral- och mullämnena och mikrolivet i jorden dör, med mindre skördar och sämre mineralhalt i grönsakerna som följd.

Ett gratis gödselmedel är att plocka *nässlor*. Lägg dem i en vattenfylld hink eller tunna. Rör om då och då (och varna grannarna – det stinker!). Sila av nässlorna efter ett par dagar. Späd vätskan tills den ser ut som svagt te. Det blir en mild näringslösning.

Även *urin* kan användas för gödsling, men en varning utfärdas! Använd *aldrig* urin från människor eller djur som ätit mediciner (inkl. preventivmedel). Förutom att vissa substanser kan tas upp av vissa växter, så kan djurlivet påverkas.

Urin innehåller mycket kväve och måste spädas med nio delar vatten. Vattna aldrig på växtdelar och bearbeta jorden efter vattningen, för att undvika lukt och flugor.

Färskt gräsklipp är ett bra gödselmedel och håller också kvar fukten i jorden om man lägger på den som täckning när grönsakerna kommit upp.

För *kalkning* av jorden rekommenderas *Algomin*, som baseras på alger och också innehåller en del gödselämnena och mineraler. Algomin kan användas samtidigt med annan gödsel. Om annan kalk användes, ska man vänta ett par veckor med att gödsla, då kalken annars förbrukar kvävet i gödselmedlet.

Bevattning

Vattna *inte i solsken* eftersom det mesta vattnet avdunstar. Vattna hellre rejält *en gång i veckan* istället för att småskvätta var och varannan dag. Vattna med *fin stril* så stannar vattnet kvar hos rötterna istället för att dräneras bort som sjunkvatten.

Ett tips för att slippa vattna så mycket är *täckodling* med t ex färskt gräsklipp. *Flitig luckring* och *tillförsel av organiskt material* minskar också bevattningsbehovet avsevärt.

Skadedjur

Vi har ett omfattande djurliv på vårt lilla område. En del djurarter är mindre populära än andra hos oss odlare.

Under senare år har den spanska skogssnigeln (mördarsnigeln) kommit in och spridit sig i Sverige.

Och till många trädgårdsodlares sorg har den mycket glupskt satt i sig en del av odlingarna.

Spansk skogssnigel

Spansk skogssnigel skapar rysningar hos de flesta av oss.

Den som fått sniglar i komposten eller på lotten, kan köpa *Snigelfritt* eller *Snigeleffekt* och strö ut. Medlet består av järnfilspån, som gör att sniglarna känner sig mätta och därför slutar äta, vartefter de förväntas svälta ihjäl! Snigelmedlet är helt ofarligt för fåglar och andra djur.

Vill man undvika att fåglarna äter upp snigelmedlet kan man hålla medlet i övertäckta apelsin- eller grapefruktskal, som sniglarna älskar.

Ett annat effektivt sätt är att lägga *kaffesump* i komposten eller på andra ställen där sniglarna trivs. Kaffesump är dessutom ett utmärkt jordförbättringsmedel. För dem som inte har en egen kompost kan kaffesumpen läggas på den allmänna komposten eller strös ut längs med staketet mot skogen.

Man kan också tillverka ett *snigelgift av kaffe*. Om man kokar ½ liter vatten med ½ kilo kaffe får man en tvåprocentig koffeidlösning, som garanterat tar död på sniglarna. Vill man ha en mindre dos kan man ta 180 gram kaffe till 1½ dl vatten.

Andra sätt att ta död på sniglarna är att *handjaga* dem, klippa av huvudet och lägga dem i en plastpåse i soptunnan. Två saxar finns upphängda på redskapsboden för detta ändamål.

Man bör undvika att lägga fullvuxna sniglar i komposten, då de kan innehålla ägg som kan utvecklas till nya sniglar.

Har man inget emot att ha sniglar i *frysen*, kan man döda dem genom nedfrysning. Det får anses vara ett naturligt sätt att dö för en snigel, då de ofta inte överlever under riktigt kalla vintrar.

Att hålla salt på sniglarna anses vara djurplågeri enligt experterna, det lär ge en långsam och smärftfull död.

Vattensork

Åkersork

Vattensork och åkersork invaderar också våra lotter emellanåt.

Vattensorkar gör gångar och jordhögar och äter ofta på rötter. Åkersorkar trivs på ställen med högt gräs och går ofta under snön, där de kan orsaka stora gnagskador strax ovan mark.

Bearbetning av jorden genom luckring eller fräsning kan vara förebyggande.

Halvt nedgrävda flaskor som ger ljud ifrån sig när det blåser eller *särskilda apparater* som låter kan hålla sorken borta.

Vissa lukter - bl a apelsinskal (se dock sniglar!) – ogillas av sorkar och mullvadar. *Bio-stop* mot sork är ett exempel på luktpreparat som kan köpas i handeln. Man kan också plantera *fritillaria* (kejsarkronor), allium (prydnadslök) och narcisser (påsk-/pingstliljor), sorkar lär ogilla lukten av dessa.

Att hålla *gräset lågt* är ett sätt att hålla åkersorken borta.

Mot vattensork kan man vid plantering av utsatta växter, omge roten med *finmaskigt metallnät*.

För att fånga vattensork kan man beta en *råttfälla* med en morotsbit. Gräv undan vattensorkens jordhög, vidga sedan gångens mynning och skjut försiktigt ned fällan. Ställ en stor kruka upp och ned över fällan.

Sorkar och mullvadar ogillar vindsnurror, gräsklippare och annat som orsakar *vibrationer*.

Krusbärsstekelns larv kan kaläta krusbärs- och röda vinbärsbuskar på nolttid. De 2 cm långa, ljusgröna och svartprickiga, larverna kläcks från puppor i marken under buskarna när dessa börjar lövas.

Håll uppsikt på våren och handplocka larverna. Man kan också bespruta busken med ett pyretrummedel, så snart larverna upptäcks.

Vinbärsgallkvalster drabbar svarta vinbär. Angripna knoppar sväller upp redan på hösten till kulformiga "gallknoppar". På våren torkar dessa in och blir bruna och öppnar sig. En stor mängd 0,2 mm stora kvalster kommer ut och dessa infekterar då de nya knopparna. Gallkvalstren sprider också en virussjukdom, som kallas *reversion*. Denna virussjukdom gör att buskarna helt slutar att producera bär.

Det enda man kan göra är att gräva upp buskarna och bränna dem eller paketera dem noga och lägga paketet i soptunnan. Kvalstret och sjukdomen har härjat på vårt område under tidigare år.

Anmäl till styrelsen om Du misstänker att dina svarta vinbär fått denna sjukdom.

Om Du tänker plantera svarta vinbär, rekommenderas sorten *Storklas*. Det är den enda sort som ska vara resistent mot reversion.

Växtsjukdomar

Potatisbladmögel eller *brunnröta* är en svampsjukdom som först drabbar potatisblasten, som blir brunfläckiga och vissnar. Sjukdomen kan sedan spridas till potatisknölarna (brunnröta), som får rötskador och därför inte kan lagras. Möglet frodas då det är fuktigt och gynnas också av mycket kväve.

För att undvika att sjukdomen går ner i knölarna, bör blasten slås av så snart symptomen visar sig. Lägg inte blasten i den egna komposten utan lägg ut den i skogen.

Köp sättpotatis som är resistent mot bladmögel/brunnröta. Använd inte potatis från den egna skörden som sättpotatis om den varit drabbad av bladmögel.

Använd inte matpotatis som sättpotatis. Den är ofta behandlad mot groning och kan också sprida sjukdomar. Det är förbjudet att ta in sättpotatis från andra länder, då dessa kan sprida sjukdomar som vi inte har i Sverige.

Biobalans är ett jordförbättringsmedel med Trichoderma-svampar, som motverkar vissa skadliga svampar som finns i jorden. Biobalans rekommenderas mot gråmögel på jordgubbar, svartfläckssjuka på rosor, snömögel på gräsmattor, svampsjukdomar på pioner, clematis m fl. Det kan också användas mot brunröta och skorv på potatis och mot andra svampsjukdomar som finns i jorden.

Det finns en hel del virus- och mögelsjukdomar som kan infektera jorden och därigenom påverka skörden av grönsaker. Håll därför de gemensamma redskapen rena för att förhindra att smitta sprider sig mellan lotterna.